

DE HOOGSTE GOUDEN HANDDRUKKEN: HET KAN NIET OP

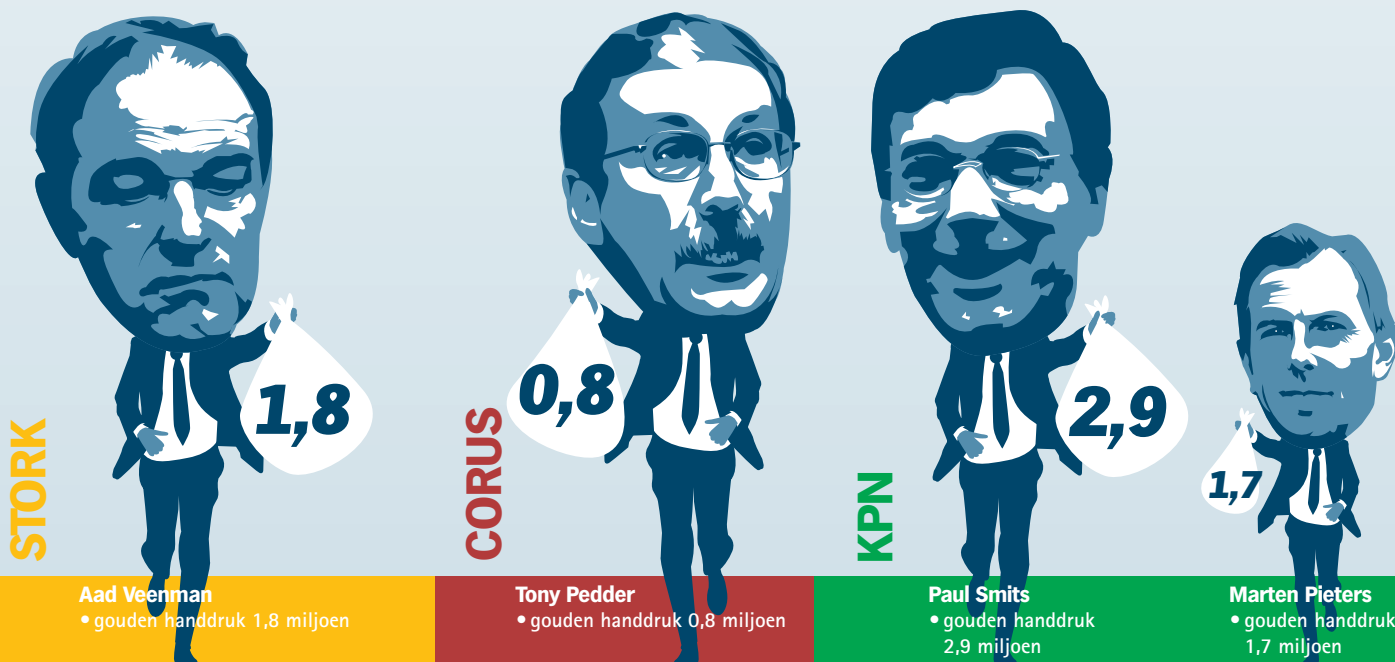
Riante afkoopsommen voor falende topbestuurders in het bedrijfsleven zetten kwaad bloed bij werknemers, aandeelhouders en politici. Het bedrijfsleven snijdt zich in de vingers door de maatschappelijke verhoudingen op scherp te zetten. Hebben we het ergste gehad, of worden gouden handdrukken alleen maar hoger?

De lijst is lang en wordt nog véél langer. Afgelopen weken werd een reeks afkoopsommen bekend van topmannen die dit of vorig jaar vertrokken nadat hun bedrijf onder hun verantwoordelijkheid in de vernieling was geraakt. De voormalige bestuursvoorzitters van industrieel conglomeraat Stork en KPN Telecom kregen miljoenen mee. De tweekoppige bestuurstop van automatiseerder Getronics kreeg een even royale afkoopsom en hoefde bovendien nog eens miljoenen aan leningen niet terug te betalen aan het bedrijf.

Drie bestuurders van Rabobank die moesten opstappen na een bestuurscrisis, onder wie de bestuursvoorzitter, namen miljoenen mee. Vier na een directieruzie vertrokken concerndirecteuren van automatiseerder Pink Roccade staken elk één miljoen euro in hun zak. De voormalige bestuursvoorzitters van installateur Imtech en staalproducent Corus kregen iets minder dan één miljoen euro.

Aan de reeks vorstelijke afkoopsommen komt voorlopig nog geen einde. Supermarktconcern Ahold ruziet over de hoogte van de vertrekpremie voor voormalig bestuursvoorzitter Cees van der Hoeven en financieel bestuurder Michiel Meurs, die in februari aftraden na gesjoemel met de boeken bij een Amerikaanse dochter. Voedingsconcern Wessanen moet de afkoopsom bepalen voor Mac Zondervan, die in januari bekendmaakte op te stappen na de zoveelste winstwaarschuwing.

Uitgever PCM publiceert op 17 april het jaarverslag met de afkoopsom van de voormalige bestuursvoorzitter Cees Smaling. In het volgende week te verschijnen jaarver-

Moest aftreden na jarenlange tegenvallers en verkeerd strategisch beleid

Moest aftreden na vastlopen fusie tussen British Steel en Hoogovens

Moesten aftreden na mislukte miljardeninvesteringen in mobiele telefonie en umts-licenties

PAUL SMITS KREEG VAN KPN BIJNA HONDERD MODALE JAARSALARISSEN

slag van voedingsconcern Numico staat hoe duur de gouden parachute was van Hans van der Wielen. De vorig jaar ontslagen bestuursvoorzitter was verantwoordelijk voor mislukte miljardenovernames in Amerika, waardoor de onderneming aan de grond raakte. Als president-commissaris van Pink Roccade ging Van der Wielen drie maanden na zijn eigen ontslag overigens akkoord met de eerder genoemde handdrukken bij de automatiseerder.

Numico's aandeelhouders bloeden het lopende jaar opnieuw hevig voor opgestapte bestuurders. Volgens een goed geïnformeerde bron betaalt het bedrijf de 59-jarige Van der Wielen namelijk door tot zijn pensioen. Bovendien stapten begin dit jaar bestuurders Peter van Wel en Pim Oomens

op. De 56-jarige Van Wel, die bij Numico verantwoordelijk was voor de Amerikaanse activiteiten, is onbetwist de Nederlandse kampioen vertrekpremies incasseren. Twee jaar geleden vertrok hij plotseling bij uitgever Wolters Kluwer, waarbij hij 3,6 miljoen euro toucheerde. In gulden is dat maar liefst een kleine acht miljoen. Dat was wel inclusief zijn bonus over heel 2000 en salaris voor de twee maanden dat hij in 2001 in dienst was. Daarbij mag hij nu de – nog onbekende – vertrekpremie van Numico optellen.

Om een idee te krijgen van de hoogte van die vertrekpremies: een modaal Nederlands jaarinkomen bedraagt zo'n dertigduizend euro bruto. Van Wel nam bij Wolters Kluwer dus 120 keer een modaal jaarinko-

men mee. Smits hield aan zijn persoonlijke 'sociale plan' bij KPN bijna honderd maal modaal over. Als dat bedrag niet aan hem was uitgekeerd, hadden 96 werknemers niet hoeven worden ontslagen.

Dergelijke beloningen zijn verdedigbaar als het gaat om succesvolle bestuurders, die de door hen gestelde doelen bereiken. Maar dat geldt hier niet. Ahold, KPN, Getronics, Numico, PCM, Pink Roccade, Stork en Wessanen zitten allemaal in de hoek waar de zwaarste klappen vallen. Dat is niet alleen te wijten aan de algehele beursmalaise of de economische terugval, maar ook aan verkeerde strategische keuzes, foute investeringen, mislukte overnames of gerommel met de boeken. Het merendeel van de bedrijven bungelt of bungelde aan de rand van de afgrond.

Woede

De discussie over de gevallen 'eerst blunderen, dan plunderen' liep de afgelopen maanden hoog op. Waar de hoge salarissen van topbestuurders in het bedrijfsleven eind jaren negentig nog wat wenkbrauwen deden fronsen, zetten de hoge vertrekpremies voor falende bestuurders de maatschappelijke verhoudingen nu op scherp. Ondernemingsraden en vakbonden uitten het afgelopen halfjaar regelmatig hun woede over de vertrekpremies.

Zo ging FNV Bondgenoten flink tekeer tegen de vertrekpremie van 1,8 miljoen euro voor Aad Veenman, de voormalige bestuursvoorzitter van Stork. Veenman was bij het industriële concern verantwoordelijk voor de strategische keuzes die vorig jaar leidden tot een miljoenenverlies, honderden ontslagen en een kelderende beurskoers. Bondsbestuurder Henk Wijninga vindt dat Veenman het geld moet teruggeven, omdat hij direct na zijn ontslag weer aan de slag kon als president-directeur van NS. 'Stork-

PINK ROCCADE

Quinten Bauer
• gouden handdruk
1,1 miljoen

Henk Huisman
• gouden handdruk
1,1 miljoen

Willem Middelburg
• gouden handdruk
1,1 miljoen

Sander van Brummelen
• gouden handdruk
1 miljoen

IMTECH

Herman Scheffer
• gouden handdruk 0,8 miljoen

Moesten aftreden na onderlinge ruzie en zwaar tegenvallende resultaten

Moest aftreden nadat doelstellingen niet waren gehaald

werknemers die na hun ontslag een nieuwe baan vinden, moeten hun ontslagvergoeding ook inleveren', zei Wijninga in de *Volkskrant*.

Bij KPN zette de afvloeiingsregeling van 2,9 miljoen euro voor voormalig bestuursvoorzitter Paul Smits vorige week kwaad bloed. Het personeel kreeg vorig jaar massa-ontslagen te verwerken en was bereid om twee jaar af te zien van loonsverhoging. 'De emoties laaien weer hoog op', zei voorzitter Cor de Jonghe van de centrale ondernemingsraad. Hij vindt het moeilijk te verteren dat Smits, die medeverantwoordelijk is voor de bijna-ongedrag van KPN, zo veel geld meekrijgt. De ondernemingsraad bekijkt of dat geld via de rechter is terug te halen.

FNV-voorzitter Lodewijk de Waal zei in *NRC Handelsblad* 'bijzonder boos' te zijn over bestuurders die bij hun aanstelling 'een meer dan riant salaris krijgen en dan ook direct regelen wat zij krijgen als ze het niet goed blijken te doen'. Voorzitter Doekle Terpstra van vakcentrale CNV noemde de gouden handdrukken 'moreel niet te tolereren' en schreef een open protestbrief aan voorzitter Jacques Schraven van werkgeversvereniging VNO-NCW.

Topvoetballers

Ook voor aandeelhouders is inmiddels de maat vol. De Vereniging van Effectenbezitters protesteert met regelmaat tegen de hoge vertrekpremies voor falende bestuurders. 'Hoeveel gouden handdrukken moeten er nog uitgedeeld worden voordat er werkelijk wat verandert in Nederland? Het lijkt er op dit moment zelfs op dat bestuurders beter

beloond worden als ze een wanprestatie leveren', schrijft de belangenclub van particuliere beleggers in het recentste ledenblad *Effect*.

VEB-directeur Peter Paul de Vries komt ook actief in het geweer tegen riante afvloeiingsregelingen. "Tijdens de aandeelhoudersvergadering van Stork hebben wij tegen decharge van de raad van bestuur gestemd. Wij vroegen Wessanen zich te matigen bij de bepaling van de afkoopsom van Zondervan. En Ahold hebben wij schriftelijk verzocht de arbitrage rond de vertrekpremie van Van der Hoeven uit te stellen tot de uitkomst van het onderzoek naar de gang van zaken bij dochters US Foodservice en Disco bekend is."

De Vries is zich bewust van de "beperkte impact" van dergelijke verzoeken. "Daarom richten wij ons ook op de politiek en commissarissen." Tenslotte heeft De Vries zitting in de commissie-Tabaksblad, die deze zomer nieuwe aanbevelingen doet voor een beter bestuur van ondernemingen.

Institutionele beleggers hebben inmiddels ook hun woede geuit. 'De cumulatie van hoge variabele beloningen en riante vertrekregelingen is niet acceptabel', aldus de Stichting Corporate Governance Onderzoek voor Pensioenfondsen (SCGOP) in haar deze maand verschenen aanbevelingen voor bestuurdersbeloningen. De SCGOP verenigt alle belangrijke pensioenfondsen, die hun vermogen grotendeels hebben geïnvesteerd in aandelen.

Vakbonden en aandeelhouders kregen vorige week gezelschap van minister van Financiën Hans Hoogervorst, nota bene een VVD-minister. Topbestuurders 'willen het salaris van een topvoetballer en tegelijkertijd de sociale zekerheid van een ambtenaar', zei Hoogervorst begin vorige week geërgerd in de Tweede Kamer. Volgens VEB-directeur De Vries zou hij voor die uitspraak "een

bonus moeten krijgen". Hoogervorst spreekt niet alleen als minister, maar ook als grootaandeelhouder. Zo bezit de overheid een derde van de aandelen van KPN. Hoogervorst beloofde op de aandeelhoudersvergadering van het telefoonbedrijf op 12 mei stampij te maken over de afkoopsom van Smits.

Het ligt voor de hand dat Hoogervorst dan ook twee dagen later zijn stem laat horen bij de jaarlijkse vergadering van Pink Roccade. De Staat heeft een kwart van de aandelen van de kwakkelende automatiseerder, die vorig jaar ruim vier miljoen aan gouden handdrukken uitkeerde. Was dat geld niet betaald, dan had het bedrijf de winst over vorig jaar zo'n beetje verdubbeld. Pink Roccade boekte in 2002 namelijk maar vijf miljoen euro winst.

Zichtbaarheid

Waar komt de plotselinge aandacht voor vertrekpremies van topbestuurders eigenlijk vandaan? Hoge afkoopsommen zijn niet van vandaag of gisteren. Maar omdat beursgenoteerde ondernemingen de beloningen van topbestuurders vanaf dit jaar moeten melden in hun jaarverslag, worden ook de afkoopsommen opeens zichtbaar. Eerder vermeldden ondernemingen meestal één totaalbedrag van alle beloningen voor de bestuurstop – inclusief gouden handdrukken.

De discussie is daarnaast geboren uit de verslechterende economie. In de gouden periode aan het einde van de jaren negentig konden zelfs slechte ondernemingen het hoofd boven water houden. En bij tegenvallers konden de cijfers altijd boekhoudkundig nog worden opgepoetst. Door de huidige economische malaise en de strengere boekhoudregels vallen rotte bedrijven en slechte bestuurders echter genadeloos door de mand. Gevolg: meer vertrekkende bestuurders en meer gouden handdrukken.

AHOLD

Cees van der Hoeven
• wordt over onderhandeld

Michiel Meurs
• wordt over onderhandeld

NUMICO

Hans van der Wielen
• nog niet bekend

Peter van Wel
• nog niet bekend

Moesten aftreden na gesjoemel met de cijfers bij een Amerikaanse dochter

Moesten aftreden na te dure overnames, waardoor het bedrijf aan de grond raakte

De verslechterende economie heeft ook een psychologisch effect. Zolang ook gewone werknemers goed verdienen en particuliere aandeelhouders profiteren van koersstijgingen, blijft het ongenoegen over riante afkoopsommen beperkt. Maar nu werknemers lijden onder ontslagrondes, vacatuarestops en loonmatiging, en aandeelhouders hun belegde vermogen hebben zien verdampen, vindt de verontwaardiging een vruchtbare voedingsbodem.

Maarten van Gelderen van advocatenkantoor Van Gelderen heeft daarvoor wel

van KPN. Hij werd opgezadeld met de gevolgen van de expansiedrift van zijn voorganger, Wim Dik. In dergelijke gevallen is een fatsoenlijke compensatie niet meer dan redelijk.”

Tenslotte lopen topmanagers een groot afbreukrisico. “Een ontslagen regiodirecteur bij Ahold kent niemand en kan makkelijk weer een nieuwe baan vinden. Maar aan Cees van den Hoeven wil niemand zijn handen meer branden”, aldus Van Gelderen. De jurist vindt niet dat het afbreukrisico al wordt gecompenseerd door de hoogte van

kunnen protesteren tijdens de jaarlijkse vergadering. Of ze kunnen hun aandelen verkopen. Zolang van tevoren vastgelegde afkoopsommen niet openbaar zijn, is dat bij de meeste bedrijven echter onmogelijk.

Toekomst

Hebben we het ergste gehad, of worden gouden handdrukken alleen nog maar hoger? Afgezet tegen de Amerikaanse praktijk kunnen de Nederlandse afkoopsommen nog best wat omhoog. In de VS zouden de afscheidspremies bij KPN niet zoveel stof doen opwaaien. De Amerikanen zijn wel wat gewend. Ex-topman Dick Brown van de Amerikaanse automatiseerder EDS kreeg vorige maand een vertrekpremie van maar liefst 37 miljoen dollar.

Ook buiten de grenzen in Europa zijn gouden parachutes soms afgezet met diamanten. De voormalige topman van Telecom Italia, Roberto Colaninno, stopte twee jaar geleden 31 miljoen euro in zijn zak. Naar verluidt mocht Ron Sommer afgelopen zomer bij zijn vertrek bij Deutsche Telekom dertien miljoen euro meenemen.

Ontslagadvocaat Van Gelderen gelooft echter niet dat de vertrekpremies nog veel verder stijgen. “Wij merken dat bestuurders die in dit verslechterde economische klimaat aantreden vooraf soberdere vertrekpremies kunnen afspreken dan in het verleden.” Ook headhunter Herman Krommendam van Spencer Stuart ziet de hoogte van afkoopregelingen onder druk komen. “Er is zoveel maatschappelijke kritiek op exorbitante beloningen in het bedrijfsleven, dat die wat afvlakken. Dat vertaalt zich natuurlijk ook in de hoogtes van de vertrekpremies.”

Wel ziet Krommendam dat topbestuurders tegenwoordig “substantieel meer” vóóraf vastleggen wat ze meekrijgen, als ze door externe omstandigheden moeten vertrekken. “Voordat men aan het avontuur

‘TOPBESTUURDERS WILLEN HET SALARIS VAN EEN TOPVOETBALLER EN DE SOCIALE ZEKERHEID VAN EEN AMBTENAAR’

begrip, maar ergert zich aan de “eenzijdigheid” van de discussie. “Topbestuurders dreigen aangeschoten wild te worden.” Bij Van Gelderen werken elf ontslag- en arbeidsrechtsspecialisten, die regelmatig ontslagen topbestuurders vertegenwoordigen. De jurist ziet geen bezwaar tegen hoge vertrekpremies. “Topbestuurders bevinden zich in een uiterst kwetsbare positie, omdat ze geen ontslagbescherming hebben. Als commissarissen en aandeelhouders het vertrouwen in hen verliezen, hebben ze maar te vertrekken.”

Van Gelderen vindt dat topbestuurders bovendien vaak fungeren als zondebok. “Soms gaan dingen verkeerd die niet persoonlijk aan hen zijn te wijten. Als voetballers een wedstrijd verliezen, is de trainer de sigaar. Bij bedrijven met omzetten van tientallen miljarden kan de ceo natuurlijk nooit exact weten wat er speelt. Als ergens iemand heeft gesjoemeld, moet hij wel het veld ruimen. Of neem Smits

de salarissen van topbestuurders. “Nederlandse topsalarissen zijn niet extreem. In Duitsland en Frankrijk liggen ze dertig procent hoger.”

Vooraf als afkoopsommen al van tevoren zijn vastgelegd in arbeidsovereenkomsten, heeft het geen zin om achteraf te klagen, aldus de ontslagspecialist. Voor aandeelhouders is het echter lastig om vooraf bezwaar te maken. Vrijwel geen enkele onderneming maakt die afspraken namelijk openbaar. Beursbedrijf Van der Moolen is een gunstige uitzondering. Als bestuursvoorzitter Fred Böttcher moet vertrekken wegens ruzie met zijn commissarissen, krijgt hij bijna één miljoen euro mee. Aandeelhouders die daar een probleem mee hebben,

GETRONICS

Naam	Bedrag (miljoen)
Pim Oornens	nog niet bekend
Peter van Voorst	3,6
Jan Docter	3,6
Cees van Luijk	2,7

• Van Voorst en Docter kregen samen gouden handdrukken van 3,6 miljoen
 • leningen van 3,7 miljoen werden hen kwijtgescholden

• gouden handdruk 2,7 miljoen
 • kwijtgescholden leningen 3,2 miljoen

Moesten aftreden na te dure overnames, waardoor het bedrijf aan de grond raakte

begint, wil men hebben geregeld dat ze op een nette manier afscheid kunnen nemen als het misgaat. Dat geldt niet alleen meer voor de eerste man of vrouw, maar ook voor andere sleutelposities in een organisatie.”

Eén ding is zeker. De tijd van excessen is voorbij. Zo weigerde het Franse mediaconcern Vivendi Universal vorig jaar een afkopsom van achttien miljoen euro te betalen aan de voormalige topman Jean-Marie Messier. Door de overnames van de megalomane Messier raakte het bedrijf bedolven onder een miljardenschuld. Overigens betaalde Vivendi hem vorig jaar wel 5,6 miljoen euro aan salaris, voor het halve jaar dat hij in dienst was.

zestien miljoen dollar mee.

In Nederland wijzen incidentele gevallen erop dat de rek er hier eveneens uit is. Cees van Luijk vertrok twee jaar geleden bij Getronics met miljoenen. Toen zijn opvolger Peter van Voorst afgelopen februari aan de dijk werd gezet, bleek ook hij weer miljoenen mee te krijgen. Maar volgens woordvoerder Herbert van Zijl zijn aan dergelijke regelingen een einde gekomen. “Met de nieuwe bestuurders bestaan geen afspraken over afkopsommen. Als ze binnen één jaar weg moeten, krijgen ze dat jaar nog wel doorbetaald.”

Andere ondernemingen, zoals KPN, blijven echter hardleers. Het telecomconcern

Wang, waarvan de schuld de automatiseerder nu nog als een molensteen om de nek hangt.

Zolang commissarissen en bestuurders in het bedrijfsleven uit dezelfde kringen komen, is het niet aannemelijk dat er snel iets verandert. De enkele commissaris die zitting heeft voor de werknemers, kan nauwelijks iets uithalen. Wellicht kan de overheid enige vaart zetten achter wetgeving waaronder het verplicht wordt dat aandeelhouders vertrekpremies goedkeuren. Maar van de politiek hoeft, ondanks de afkeuring van minister Hoogervorst, geen echte vuist tegen de mores in het bedrijfsleven worden verwacht. De klacht van toenmalig minister-president Wim Kok in 1997 over de ‘exhibitionistische zelfverrijking’ in de bedrijfstop heeft immers ook weinig effect gesorteerd.

Er is maar één reële kans op verandering. De riant afkopsommen verwijderen de bestuurstop van het bedrijfsleven van de rest van de samenleving. En daarin schuilen risico's. Bij een verharding van de verhoudingen tussen werkgevers en werknemers of tussen de bedrijfstop en zijn aandeelhouders is niemand gebaat. Dat heeft gevolgen voor de onderhandelingen over collectieve arbeidsovereenkomsten en sociale plannen bij ontslagrondes. Stakingen kosten geld. Het heeft ook gevolgen voor de effectenmarkt, waarvan beleggers zich nu massaal afkeren. Het bedrijfsleven snijdt zich zo uiteindelijk in de vingers. Alleen als dat inzicht bij topbestuurders en commissarissen rijpt, komt er een einde aan het feest van de gouden handdrukken.

■ MATHIJS.SMIT@reedbusiness.nl

BESTUURDERS VAN MANNESMANN ZIJN AANGEKLAAGD, OMDAT ZE AKKOORD GINGEN MET AFKOOPSOMMEN VAN 130 MILJOEN EURO

Ook in Duitsland is een grens bereikt. Het Openbaar Ministerie in Düsseldorf klaagt voormalige topmannen en commissarissen van Mannesmann aan wegens verduistering, omdat ze in 2000 akkoord gingen met afkopsommen ter waarde van 130 miljoen euro. De vertrekkende bestuursvoorzitter Klaus Esser kreeg destijds 31 miljoen euro.

En zelfs in de Verenigde Staten, de bakermat van de excessieve afkopsom, verandert er iets. Vorige week verzochten aandeelhouders van Hewlett-Packard de bestuurstop vooraf goedkeuring te vragen voor vertrekpremies. Na de overname van Compaq door HP kreeg de vertrekkende bestuurder Michael Capellas vorig jaar

heeft opnieuw een gouden parachute klaar-gezet voor het geval bestuursvoorzitter Ad Scheepbouwer ook voortijdig moet vertrekken. President-commissaris Ton Risseeuw erkende onlangs dat de regeling voor Scheepbouwer in niets afwijkt van ‘gangbare’ afkopsommen.

Scheepbouwer was vóór zijn benoeming tot bestuursvoorzitter als commissaris van KPN medeverantwoordelijk voor de mislukte miljardeninvesteringen van het concern. Risseeuw heeft waarschijnlijk wel begrip voor zulke vergissingen. Vier jaar geleden was hij als bestuursvoorzitter van Getronics betrokken bij voorbereidingen voor de miljardenovername van het Amerikaanse

Rabobank maakt geen afzonderlijke vertrekpremies bekend. De totale bezoldiging van de raad van bestuur steeg vorig jaar explosief van 11,1 miljoen naar 28,5 miljoen euro. Uit deze stijging van ruim zeventien miljoen compenseerde Rabobank echter ook de negen voormalige leden van de opgeheven raad van beheer.

RABOBANK

Hans Smits
• onbekend

Wim van den Goorbergh
• onbekend

John van Nuenen
• onbekend

WESSANEN

Mac Zondervan
• wordt over onderhandeld

Moesten aftreden na bestuurscrisis

Moest aftreden na jarenlange tegenvallers en winstwaarschuwingen